בתולה נשאת פרק ראשון כתובות ח.

מסורת הש"ס

תורה אור השלם

1. וַיִּבְרָא אֱלֹהִים אֶת הָאָדָם בְּצַלְמוֹ בְּצֶלֶם אֱלֹהִים בָּרָא אֹתוֹ זָכָר וּנְקֵבָה בָּרָא אֹתָם:
בראשית א כז
2. זָכָר וּנְקֵבָה בָּרָאם וַיְבָרֶךְ אֹתָם וַיִּקְרָא אֶת שְׁמָם אָדָם בְּיוֹם הִבָּרְאָם: בראשית ה ב

מוסף רש"י

תוספות רי"ד

עין משפט נר מצוה

שהכל ברא לכבודו ויוצר האדם. פותחת בברוך מע"פ שכל פותח בברוך היה נראה הכל ברכה אחת וכן אשר יצר אם לא היה פותח בברוך היה נראה שהיתה מתחלת מברוך יוצר האדם אשר יצר אבל שום תשיש שהיא אחר ברכה אחרוכה אין צריך לפתוח בברוך ואשר ברא פותחת בברוך שמברכים אותה כפני עצמה כשאין פנים חדשות כדפירש בקונטרס ועל שהכל ברא לכבודו ויוצר האדם פי' בקונטרס טעם אחר ור"ת פירש דיוצר האדם פותחת בברוך לפי שיש שנה היו אומרים אותה כדאמר בסמוך ואור"ת דבפרק קמא דברכות (דף יח:) גבי ברכת המוזה גרסי' ר' יוחנן מסיים בה הכי והערב נא דברכה אחת היא דאי הוו שתי ברכות היה צריך לפתוח בברוך אע"ג דסמוכה לחברתה כיון שאותה שלפניה היא קצרה ונתר הכי גרסינן הלכך ניחא דאמר לתלוייהו ולא גרסינן לכולהו דאם כן הוה משמע דשלש ברכות הן: **חדא** יצירה הואי. צריך לומר דהיינו כמאן דאמר פרלוף אחד מדקאמר נתר הכי דכולי עלמא חדא יצירה הואי מר סבר נתר מתשבה אזלינן ובריש פרק שני דעירובין (דף יח. ופס) משמע בהדיא דלמאן דאמר פרלוף אחד הוה עלה במתשבה להברלות שנים אבל למאן דאמר התם שני פרלופים לא סבירא ליה הכי כך פירש רשב"ם:

רב תנא הוא ופליג. לא בעי לשנויי כי תניא ההיא בברכת המזון דכמשני רבי יוחנן דברלאה לו דוחק להעמיד כן ונוח לו טפי לומר דפליג ומדלא קאמר ר' יוחנן [6]תנא ופליג יש לדוחק דר"י אמורא היה דאי הוה תנא הוה משני כדמשני לרב ואין להקשות דאמאי לא משני רבי יוחנן תנא דאמרי כרב דתנא הוא דרבי יוחנן לא היה מחזיק רב כתנא דפליג עליו בכל דוכתא ומיהו איכא נמי רבי יוחנן שהיה תנא דתניא בשילהי דזיר (דף סה. ופס) וכמה שיעור תפיסה פירש רבי יוחנן כו':

כי

שהכל ברא לכבודו ויוצר האדם. פותחת בברוך מע"פ שכל פותח בברוך היה נראה הכל ברכה אחת וכן אשר יצר אם לא היה פותח בברוך היה נראה שהיתה מתחלת מברוך יוצר האדם אשר יצר אבל שום תשיש שהיא אחר ברכה אחרוכה אין צריך לפתוח בברוך ואשר ברא פותחת בברוך שמברכים אותה כפני עצמה כשאין פנים חדשות כדפירש בקונטרס ועל שהכל ברא לכבודו ויוצר האדם פי' בקונטרס טעם אחר ור"ת פירש דיוצר האדם פותחת בברוך לפי שיש שנה היו אומרים אותה כדאמר בסמוך ואור"ת דבפרק קמא דברכות (דף יח:) גבי ברכת המוזה גרסי' ר' יוחנן מסיים בה הכי והערב נא דברכה אחת היא דאי הוו שתי ברכות היה צריך לפתוח בברוך אע"ג דסמוכה לחברתה כיון שאותה שלפניה היא קצרה ונתר הכי גרסינן הלכך ניחא דאמר לתלוייהו ולא גרסינן לכולהו דאם כן הוה משמע דשלש ברכות הן: **חדא** יצירה הואי. צריך לומר דהיינו כמאן דאמר פרלוף אחד מדקאמר נתר הכי דכולי עלמא חדא יצירה הואי מר סבר נתר מתשבה אזלינן ובריש פרק שני דעירובין (דף יח. ופס) משמע בהדיא דלמאן דאמר פרלוף אחד הוה עלה במתשבה להברלות שנים אבל למאן דאמר התם שני פרלופים לא סבירא ליה הכי כך פירש רשב"ם:

רב תנא הוא ופליג. לא בעי לשנויי כי תניא ההיא בברכת המזון דכמשני רבי יוחנן דברלאה לו דוחק להעמיד כן ונוח לו טפי לומר דפליג ומדלא קאמר ר' יוחנן [6]תנא ופליג יש לדוחק דר"י אמורא היה דאי הוה תנא הוה משני כדמשני לרב ואין להקשות דאמאי לא משני רבי יוחנן תנא דאמרי כרב דתנא הוא דרבי יוחנן לא היה מחזיק רב כתנא דפליג עליו בכל דוכתא ומיהו איכא נמי רבי יוחנן שהיה תנא דתניא בשילהי דזיר (דף סה. ופס) וכמה שיעור תפיסה פירש רבי יוחנן כו':

כי

[1]שהכל ברא לכבודו ויוצר האדם ואשר יצר את האדם בצלמו בצלם דמות תבניתו והתקין לו ממנו בנין עדי עד ברוך אתה ה' יוצר האדם שוש תשיש ותגל העקרה בקבוץ בניה לתוכה בשמחה ברוך אתה ה' משמח ציון בבניה שמח תשמח ריעים האהובים כשמחך יצירך בגן עדן מקדם ברוך אתה ה' משמח חתן וכלה ברוך אתה ה' אמ"ה אשר ברא ששון ושמחה חתן וכלה גילה רינה דיצה חדוה אהבה ואחוה ושלום וריעות מהרה ה' אלהינו ישמע בערי יהודה ובחוצות ירושלים קול ששון וקול שמחה קול חתן וקול כלה קול מצהלות חתנים מחופתם ונערים ממשתה נגינתם בא"י משמח חתן עם הכלה לוי איקלע לבי רבי בהלוליה דר"ש בריה בריך חמש רב אסי איקלע לבי רב אשי בהלוליה דמר בריה בריך שית לימא בהא קמיפלגי דמ"ס חדא יצירה הואי ומ"ס שתי יצירות הואי לא דכ"ע חדא יצירה הואי מ"ס בתר מחשבה אזלינן ומ"ס בתר מעשה אזלינן כי הא [6]דרב יהודה רמי כתיב [1]ויברא אלהים את האדם בצלמו וכתיב [2]זכר ונקבה בראם הא כיצד בתחלה עלה במחשבה לבראות שנים ולבסוף נברא אחד רב אשי איקלע לבי רב כהנא יומא קמא בריך כולהו מכאן ואילך [3]אי איכא פנים חדשות בריך כולהו ואי לא אפושי שמחה בעלמא הוא מברך שהשמחה במעונו ואשר ברא משבעה ועד שלשים בין אמר להו מחמת הלולא ובין לא אמר להו מחמת הלולא מברך שהשמחה במעונו מכאן ואילך אי אמר להו מחמת הלולא מברך שהשמחה במעונו ואי לא לא וכי א"ל מחמת הלולא עד אימת אמר רב פפי משמיה דרבא [3]עד תריסר ירחי שתא ומעיקרא מאימת [6]אמר רב פפא מכי רמו שערי באסינתא אינו והא רב פפא איעסק לאבא מר בריה ובריך משעת אירוסין שאני רב פפא דהוה טריח ליה רבינא איעסק ליה לבריה בי רב חביבא ובריך משעת אירוסין אמר קים לי בגוייהו דלא הדרי בהו לא אסתייע מילתא והדרי בהו רב תחליפא בר מערבא איקלע לבבל בריך שית אריכתא ולית הלכתא כוותיה רב חביבא איקלע לבי מהולא בריך שהשמחה במעונו ולית הלכתא כוותיה משום דטרידי דאית ליה צערא לינוקא א"ר נחמן אמר רב [7]חתנים מן המנין [6]ואין אבלים מן המנין מיתיבי חתנים ואבלים מן המנין מתניתא קא רמית עליה דרב [7]רב תנא הוא ופליג איתמר [6]אמר ר' יצחק א"ר יוחנן חתנים מן המנין ואין אבלים מן המנין מיתיבי חתנים ואבלים מן המנין כי

וכל טוב ונחמרוטה שנת שמשבח להקב"ה שברא תמונת דיוקן אדם כאשה על ידי שמתה וחדוה לפיכך יש לחתוס משמח חתן עם הכלה שהוא לשון שמחת אדם כאשה: **כריך חמש.** שהכל ואשר יצר ושוש תשיש שמח משמח אשר ברא: **כריך שיש.** יוצר האדם הוסיף: **חדא יצירה הוא.** כמאן דאמר בעירובין (דף יח.) ויבן את הצלע פרלוף שמתחילת בריאתו נברא שני פרלופין זכר מלפניו ונקבה מאחוריו: **שתי יצירות.** כמאן דאמר [שם] זכר היה ומתנו נברלת האשה והרי כאן שתי יצירות: **בתר מתשבה אזלינן.** שנים עלו במחשבה להברלות ונברא אחד בכ' עושין פסין [שם]: **מברך שהשמחה במעונו.** בתחילת הזימון: **כן אמר לן.** לקרולין: **מחמת הלולא.** קרלתי לכם הלוס לסעודה: **מעיקרא.** קודם החופה אם הזמין קרואים ואמר להם מחמת שאני רוצה להכניס בני לחופה: **מאימתי.** הוא התחלת שמחת חופה לברך שהשמחה במעונו: **מכי רמי שערי באסינתא.** יש שורין שעורים בערינת מים [8]להטיל שכר לעורך חופה. וי"א לשם החתן והכלה זורעין שעורין בעציץ לומר פרו ורבו וממתו כשעורים הללו: **דהוה עריף ליה.** מתוקים היו לו כל ערכי חופה וסעודה: **איעסק לבריה.** שיבך לו חשה: **וברוך משעת אירוסין.** שהשמחה במעונו: **והדרי בהו.** לא נתנו לו האשה: **שים אריכתא.** הוסיף דברים על שהכל ועל ברכת יצירה ראשונה ואחתם בהם בברוך: **ולית הלכתא כוותיה.** כדפי' לעיל: **לבי מהולא.** לסעודת מילה: **חתנים מן המנין.** לקמן מפרש למאי הלכתא:

ברכת

[1] בראשית א כז. [2] בראשית ה ב. [3] ירושלמי [4] דפסחים פ"י. [5] ירושלמי [6] דפסחים פ"י. [7] ירושלמי [8] דכתובות פ"ב.